

FÜZES JÁNOS

"PICIVÉ KELL TÖRPÜLNIE ANNAK, AKI RAGASZKODIK A SZÁRNYAIHOZ" (Beszélgetés Balázs József grafikusművésszel)

Balázs József 1947-ben született Pécsen, iskoláit is itt végezte. Önálló kiállításai is a baranyai megyeszékhelyen voltak: 1968-ban és 1970-ben.. 1973 és 1978 között folyamatosan jelennek meg grafikái az Elet és Irodalom című hetilapban. Közben iskolai képzőművészeti szakkörökben sokszorosító grafikát tanít. Szent István királyt ábrázoló mozaik oltárkép előkészítésére kap felkérést 1985-ben, Dunafalváról.. 1992-ben kiállítása nyílik Kaposváron, a Volvo Díjlovagló Világkupán. Rendszeresen tart lovakkal kapcsolatos művészettörténeti előadásokat. Évtizedeken át futószáras oktató, a Magyar Lovas Szövetség Díjlovagló Szakbizottságának tagja és versenytitkára, a Lovas Akadémia külső munkatársa.

Alig egy éve ismerkedtem meg a Pécsen élő és dolgozó Balázs Józseffel, aki azóta is nagyszerű segítőtársam a Lovas Nemzet című magazin szerkesztőségében. Korábban nem sokat tudtam róla, bár jó néhányan ajánlották: messze vidéken ő ért a legjobban a lovakhoz, élő lexikon, ha álmában zavarják meg, akkor is felmondja a díjugratás és lovaglás szabálykönyvét. Egy szóval igazi szakteknit. És még valami, tette hozzá szinte mindenki: Bazsi kitűnő grafikus.

Rövidesen azt is megszoktam, hogy ő nem Balázs József, hanem egyszerűen Bazsi.. mindenki így szólítja, sokan nem is tudják az igazi nevét.

A sors úgy hozta, először nem ő maga beszélt nekem az életéről, hanem egy magnószalagról hallgattam végig önvallomását. Talán ennek köszönhető, hogy ez a szerény, nagy tudású ember megtisztelt sokatmondó ars poétikájával.

- Amália, a négyéves konfliktus nyugdíjba kényszerül, mert taxik veszik át a helyét. Valami csodára vágyik, ezért megesszik néhány csokor fűzfabarkát, amitől szárnya nő. Mindent elkövet, hogy ismét munkája legyen, csak hát akadályozzák a szárnyai. A fűzfaárustól kapott barkákból belakmározva végül parányivá zsugorodik és így elfér kedvenc kocsisa, Ármin zsebében. Ettől kezdve békésen éldegél a szöcskék közt, magas körülötte a fű, hatalmasak a százszorszépek, az emberek pedig jók hozzá, mert senkit sem zavar, hogy Amáliának ló létére szárnya van. Így van ez Ármin, mondta egyszer gazdájának, picivé kell törpülnie annak, aki ragaszkodik a szárnyaihoz.

- Ezt valóban így gondolja?

- Egy lengyel író meseregényéből kölcsönöztem ezeket a sorokat. Akár így vélem, akár nem, a tapasztalatom erősíti, hogy Amáliának sajnos igaza volt. Jövőre leszek ötven éves, és már régem tudom, hogy nem vagyok akkorra, hogy teljes valóságomban akár én, akár mások élveznek a szárnycsattogtatásomat, de így ebben a méretben még lubickolhatok.

- Elégedeti a lehetőségeivel, nem búvik meg túlságosan?

- Kedvemre való ez a kifejezési mód. Akikhez szól, azok értik, s

akik akarják, azok meg is értik.

- És kikhez szól az a bizonyos parányi Amália?

- Nem hiszek abban, hogy a reneszánsz előtt létezett úgynevezett közösségi művészet ma újra feltámasztható, ezért inkább az egyénre próbálok hatni. Arra az egyénre, aki talán a művészet hatására jobbá válik, és ebből fakadóan közösségi lényé is. ezalatt természetesen nemcsak a képzőművészetet értem, hanem az irodalmat, a zenét és az elektronikus, vagy technikai jellegű kifejezésformákat is.

- Az Ön életében, vagy a pályája elején is volt egy Ármin?

- Többen is voltak. Lovakat legelőször édesapám rajzolt nekem, még gyermekkoromban. A játékaim is mindig lovak voltak: ólomkatonák, gumi vagy gipsz lovak, és persze a feledhetetlen élményt jelentő, színesre festett, emlékezetes kórhinta lovak. Az iskolában is állandóan rajzoltam, bár különösebben nem tűntem ki a tehetségemmel. Nem is volt semmi említésre méltó sikerélményem, inkább talán irodalmi ambícióim mutatkoztak.

- Az iskolái azonban, úgy tudom, nem efelé vezettek.

- Könyvkötőnek tanultam az általános iskola után és a Szikra Nyomdába kerültem. Itt mindent elsajátítottam a könyvkötés kivételével. A mai napig sem tudok bekötni egy könyvet, amire persze nem vagyok túl büszke, de így van.

- Ez pedig elég messze esik a lovaktól...

- Tulajdonképpen egy hirtelen támadt betegség határozta meg a további ténykedésemet. A kórházból kijövet és örülve, hogy különösebben maradandó károsodás nélkül úsztam meg az egészet, ellátogattam a Pécs közelében lévő Szigeti tanyára. Ez 1965-ben volt. Ott működött egy lovarda sok-sok szép lóval. Elhatároztam, odamegyek lovat rajzolni. Végül olyannyira megszerettem, hogy 1977-ig, a lovarda megszűnéséig maradtam. Ez idő alatt számos csoda történt velem: olyan emberekkel ismerkedtem meg, az én Árminjaimmal, akik nagyon nagy hatással voltak az életem további részére és természetesen az érdeklődésemre is. A lovasedzőmrel, Szűcs Istvánnal mentem először hangversenyre, később pedig tanítványaimmal az edzések

ról együtt rohantunk a székesegyházi orgonahangversenyekre, vagy színházba. Itt, a lovardában találkoztam Korda Bélával, aki kitűnő grafikus volt és igazi lóportréfestő.. Abból a tradícióból, melynek képviselői az osztrák Ludwig Koch, majd a magyar Garai Ákos nyomdokain haladtak. A rajzaimat nézve Korda Béla többször mondta, és erre nagyon büszke vagyok, édes fiam, ha én a te korodban ennyit tudtam volna erről, akkor most nem itt tartanék. Tőle nagyon sokat tanultam, mindennek előtt azt, hogy a lórajzolásban, de másutt is, a legfontosabb a szerkezet, a konstrukció.

- Ezek szerint hivatalosan nem is tanult rajzolni?

- Intézményesen nem de ezidőtájt Pécsen számos kitűnő alkalom kínálkozott az amatőr rajzoló és képzőművészek számára. A város több pontján jó hírű műhelyek működtek neves alkotók, például Lantos Ferenc, Horváth Olivér, Kele Sándor irányításával. Én Haraszti Pálhoz jártam, a zsolnai szakkörbe és a Matyasovszky műteremben tanultuk a rajzolást, amely a gyár támogatását élvezte, rengeteg előnnyel. Állandóan akadtak modelljeink, és a hely hangulata is olyan volt, mint amilyenek az ember a XIX. századi művészekről szóló regényekben olvashatja. Haraszti Pál nyitott pedagógus volt, aki nagyon jól tudott tanítani. Egyébként tőle sajátítottuk el a pirogránit mozaik készítést. Az akkori időkben már inkább grafikáztam, mert amint az Pali bácsi is megállapította, hiába készült rengeteg olajfestményem, meg színes képem, én igazán grafikus alkotó vagyok és nálam a festékből nagyon ritkán lesz szín. Rengeteg linót is készítettem, ifjú titánként ontottam a metszeteket, a tanulmányokat és hála ennek az alkotó közösségnek, volt két önálló kiállításom a városban. A szakkörrel pedig szinte az ország minden pontján megfordultunk.

- A rajzain végleg főszerepet kaptak a lovak.

- Valóban, talán a lovak a legjellemzőbbek. Ezek a képek azonban mégsem lófestmények, vagy kizárólagos lórajzok, mert az csak egyfajta szakmai ábrázolás, amit szintén gyakorolok, de az egy egészen más dolog, és inkább illusztráció készítésére alkalmazom. Egyébként lelki rokonom Gulácsy Lajos, aki ugyan csodálatos kolorista volt, de az anakronizmusunk hasonló. Nagyon vonzódok a képeihez.

- Könnyen dolgozik?

- Nem is tudom. Azt hiszem, én inkább "krízisalkotó" vagyok, mert nekem, mindig kell valami nagy érzelmi behatás, hogy valami úgy istenigazából kijöjjön belőlem. A fiatal túltengő önbizalomból mostanra szigorú önkontroll alakult ki. Ma már csak az őszinte pillanataimban tudok és vagyok hajlandó komolyabban rajzolni. Hadd mondjak erre egy példát: 1993-ban meghalt az édesapám. Ekkor muszáj volt valamit rajzolni. Aztán pedig a szinte mindennapos temetőlátogatásaim eredményeként kerültek rajzaimra például az angyalok. Ezekben a képekben tulajdonképpen nem történik semmi. Olyasfajta érzéseket igyekeztek kifejezni, melyek számomra teljesen természetesek. Említhetném még egy csalódásomat is, amely után pedig kidőlt lófej formájú kőkereszteket vetettem papírra. Különböző oszlopfők jelentek meg, amikor is hol az oszlopokon voltak a lófők, hol pedig lófőkön az oszlopok. Ezekből született a szoborlovak sorozatom. Hogy azután itt mivé váltak a lovak? Semmiképpen sem lehetnek olyanok, mint amilyenek a hétköznapi életben. Egészen másfajta minőséget képviselnek. Nyomban megérti az egészet, ha azt mondom: a lovak világát ismerem a legjobban, így hát ezekkel fejezem ki magam.

- Ezek szerint a lovak máig korszoríthatatlanul jelen vannak a mindennapjaiban?

- Igen. Ne feledje, hogy huszonöt évig tanítottam lovaglást, a napi életem a lovardákban telt, talán nem tűnik nagyképszerűségnek, ha azt mondom otthon vagyok a szakmában. Az idők során ez még tovább is bővült. Kezdték különböző feladatokat vállalni az újjá éledő lovassportban, nevezetesen a díjlovaglás szervezésben és vezetésében. Ez utóbbi és addigi tevékenységemet azért is fontosnak tartom, mert a lovardákban válogatott emberek fordultak meg, egészen komoly társaság, akikkel min-

denről lehetett beszélgetni és senki sem csodálkozott, ha a kör közepén éppen Bartókot fűtyültem. Nagyon szép idők voltak. Most pedig a legújabb hazai lovasmagazin, a Lovas Nemzet készítése is a feladataim közé tartozik, amiben nagy örömmel veszek részt.

- Akkor minden tekintetben sikeresnek érezheti magát.

- Kétségkívül voltak és vannak sikereim, de közel sem felhőtelének. Észre kellettennem, minden reményem ellenére, akad olyan terület, ahova sohasem fogok bejutni, bármit is teszek az asztalra. A képzőművészet elefántcsont tornyának ajtaja nem nyílik ki egykönnyen, az úgynevezett tanult kollégák köre nem lát szívesen. Munkáimat ugyan megnézik, talán még tetszik is nekik, dilettánsnak semmiképpen sem tartják, de hát az egy zárt világ. Rájöttem, ha csinálom, annyi, mintha nem csinálnám.

- Őszintén szólva ez utóbbi jelentésében kétkedem, hiszen Nagy László hosszú időn keresztül publikálta grafikáit az Élet és Irodalomban, később pedig megbízást kapott két templomi műalkotás elkészítésére is.

- Igaza van, módosítom is, mert én olyan ember vagyok, aki valamilyen módon mindenképpen ki akarja fejezni magát. Ha nem teszem, akkor erre kényszerem is marad. Nagy László említette, ő felejthetetlen emlékem. Egy kedves pesti ismerősöm, akit ugyancsak a lovardában ismertem meg - hol másutt - felpakolta csomó grafikámat és megmutatta az Élet és Irodalomban dolgozó barátjának. Ebben az időszakban volt a folyóirat munkatársa Nagy László, a költő. Róla tudva lévő, hogy nagyon szerette a lovakat. Rengeteg rajzomat közölte a lapban. Hosszú ideig P Balázs József aláírásával jelentek meg a grafikáim, azután hogy valaki kifogásolta, hogy kisajátítják a nevét. Ekkor lettem pécsiként P. Balázs. Nagy Lászlóval személyesen csak futólag találkoztam, de úgy, hogy ő nem tudta én ki vagyok. Természetesen szép pillanata volt az életemnek az is, amikor 1985-ben megkeresett a dunafalvai plébános, hogy a templomukban lévő korábban megrendelt mozaikkeretem alá készítek egy Szent Istvánt ábrázoló képet. Szent Istvánt ábrázolni templomba és mozaikból óriási feladat. Tudtam, nagyon elvont nem lehet, hiszen falusi templomba készül, és ott volt az a kereszt, amivel együtt kellett kifejeznie a hatását. Elkészítettem: bizánci stílusú fej, a palást két oldalán pedig a kereszténység és a pogányság találkozása. Nincs a világon még egy templomi oltárkép, amelyen ennyi ló lenne...

- A megmaradt csalódottság érzetét miként igyekezett feloldani?

- Elhatároztam, olyat igyekszem létrehozni, ami azoké, akiknek tetszik és akik a munkámat, tekintet nélkül az esetleges "hivatalos" fanyalgásokra. Ekkor kezdtem a versenyekre emblémákat, meghívókat tervezni és azt tapasztaltam, hogy ez tetszik az embereknek és nekem is örömet okoz többet, mint esetenkénti édektelen kiállítások.

- Most mivel foglalkozik, mi foglalkoztatja?

- Egy nyomdában dolgozom, ahol egyébként rengeteg grafikai technikát ismertem meg. Az idén pedig közelebbi kapcsolatba kerültem a számítógéppel, ami érzésem szerint még számtalan csodát tartogat számomra. Nagyon szeretem a komolyzenét, ha lehetne éjjel-nappal azt hallgatnám, ugyanis teljesen elbűvöl. Az idei év nagy felfedezése volt még számomra, hogy megismerkedhettem, természetszerűleg csak képletesen, George Stupps-sal, a XVIII. századi neves angol lófestővel, illetve a képeivel. Nagyon sok példával szolgált számomra, holott ő lóportrékat, pillanatfelvételeket festett. Az a különleges benne, hogy nem az ábrázolás a fotószerű, hanem a vibráló pillanat megörökítése. Most ez a XVIII. század izgat leginkább.

- Bazsi, alias Balázs József. Ennek nyilván története van.

- Nem különösebb, de számomra emlékezetes. Egy kedves rajzszakköri tanítványom nevezett el így a vezeték és a keresztnévem összevonásával, amit sajnos már csak akkor tudtam meg, amikor el kellett válnunk. Nekem is nagyon tetszett és a mai napi rajtam ragadt. Aki ismer, az csak Gázsinak szólít.